

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

678

F

39

673 139

678

7:39

TAALKUNDIGE OEFENINGEN

VOOR ALLE

AFDEELINGEN VAN DE LAAGSTE KLASSE

DER

V O L K S S C H O O L ;

DOOR

T. K N U I V E R S ,

HOOFD-ONDERWIJZER TE ENKHUIZEN.

TE SCHOONHOVEN,

BIJ S. E. VAN NOOTEN.

1863.

C. ...
... ..

VOORREDE.

In de voorrede van ons eerste taalkundige werkje voor de volksschool deelden wij ons plan mede aan de drie taalkundige leesboekjes een gelijk getal beknopte handleidingen voor taalkundige oefeningen toe te voegen.

Het eerste boekje dezer handleidingen, dat zoowel mondelinge als schriftelijke oefeningen bevat, ziet thans bijna gelijktijdig met het eerste taalkundige leesboekje het licht.

Wij achten het overbodig verder over den aard en de strekking van dit werkje in bijzonderheden te treden. De taalkundige opgaven of voorbeelden zijn overeenkomstig den titel voor alle afdeelingen van de laagste klasse der volksschool bestemd, en beginnen met het schrijven en uitspreken van de zoogenaamde lange en korte slotklanken; zoodat reeds met deze oefeningen een aanvang kan gemaakt worden, als de kinderen dergelijke woordjes kunnen zamenstellen en ontbinden, en zij tevens in staat zijn de letters op de lei vrij duidelijk te schrijven.

Wij hebben, zooveel mogelijk, in het schrijven en noemen van woorden en zinnen eene geregelde opklimming in het oog gehouden, en ons meerendeels van die voorbeelden bediend, welke wij steeds met goed gevolg als uitgangspunten van het taalkundig onderwijs in de verschillende afdeelingen der laagste klasse onzer school bezigden.

Dat wij evenwel hier geen slaafsche navolging, maar alleen vingerwijzing hebben gegeven, zal wel niet behoeven gezegd te worden.

DE SCHRIJVER.

ENKHUIZEN, Aug. 1863.

I N H O U D.

	Bladz.
Het schrijven van een- en veellettergrepige woorden.	1.
Het schrijven van de namen der voorwerpen.	11.
Het enkel- en meervoud der naamwoorden.	13.
De vorming der zelfstandige naamwoorden.	17.
De eigenschappen der dingen of het schrijven van bijvoegelijke naamwoorden.	20.
De werkwoorden of het schrijven van de werkingen der personen en zaken.	25.
Het onderwerp en gezegde.	32.
De tijden van het werk- of zegwoord.	37.
Bevestigende en ontkennende zinnen.	40.
Vragende zinnen.	42.
Gezegden, die eene mogelijkheid en noodzakelijkheid aanduiden.	43.
Voorbeelden ter ontleding.	45.
De bepaling van het onderwerp.	47.
Voorbeelden ter ontleding.	49.
De bepaling van het zegwoord.	51.
Uitgebreide enkelvoudige zin.	56.
Omgekeerde zin.	57.
Voorbeelden ter ontleding.	58.

Het schrijven van een- en veelletergrepige woorden.

Van de volgende woordjes moet gij op uwe lei de voorste letter achteraan plaatsen, en ze dan eens goed uitspreken: kaa, moo, sij, roo, goo, ruu, paa, nee, pij, laa, gaa, le, po, su, mi en ta.

Zoekt uit uw leesboekje eens vier woordjes van drie letters, die op eene *k*, vier, die op eene *p* en vier, die op eene *s* eindigen.

Maakt woordjes van: uli, odu, eki, uti, rie, ite, atai, ewcu, otoi en otei.

Zoekt uit uw boek twaalf woordjes van drie letters, waarvan de eerste drie op eene *l*, de tweede op *n*, de derde op *m* en de vierde op *d* uitgaan.

Doet eens hetzelfde met woordjes, die uit twee letters bestaan.

Zoekt eens twaalf woorden van twee of drie letters, waarvan er zes met *e* en zes met *o* beginnen.

Schrijft eens eene *l* achter ui, aa, ij, ei, ie en e.

» » » *t* » oe, oei, ou, ui, aai en o.

» » » *g* » ee, ie, oo, aa, u en i.

Schrijft uit uw boek twaalf woorden van twee of drie letters, waarvan de eerste vier op *k*, de tweede op *s* en de derde op *g* eindigen.

Zoekt zes woordjes, die met *a*, zes die met *e* en zes, die met *o* beginnen.

Schrijft eens achter *aa*, *a*, *ee*, *e*, *oo* en *o* eene *m* en dan eene *n*.

Keert de letters van deze woordjes om, en spreek ze dan eens uit: *ap*, *ed*, *am*, *op*, *ur*, *ok*, *oek*, *ier*, *euk*, *uim* en *aait*.

Vult de weggelaten woordjes in: *uw oom* is ... *ik aai* een ... *een eik* is ... *ik eet* een .. *oud* is *uw* ... *er* is een ... in de *aak*, de *aak* is al ... *uw* ... is uit, *een os* ... en *een aap* ... *ook*, *eet* een *uil* ...? is *uw* .. al op? *uw* ... is in het *ijs* — *ik ijs* er ... *uw aaf aait* een ...

Schrijft eene *b* voor: *oek*, *ier*, *oom*, *aas*, *ijl*, *ak*, *ij*, *ci*, *uil*, *ol*, *een*, *ies*, *ouw* en *us*.

Doet dit met eene *d* voor: *oof*, *ijk*, *uur*, *uim*, *oek*, *ief*, *eur*, *uit*, *ik*, *ood*, *ag*, *uin*, *un*, *auw* en *ooit*.

Schrijft of noemt zes woorden van vier letters, die met eene *b* en zes, die met eene *d* aanvangen.

Plaatst eerst eene *g* en dan eene *h* voor: *aat*, *ijs*, *aur*, *aan*, *ier*, *oud*, *ooit*, *ij*, *ul* en *ek*.

Zet nu eens eerst eene *p* en dan eene *r* voor de woordjes: *ok*, *ot*, *oos*, *ijn*, *ook*, *ijp*, *oes*, *iet*, *aauw*, *uin* en *iek*.

Kunt gij ook zes woorden bedenken, die op *oos* eindigen?

Maakt woorden van de volgende letters: *rso*, *bto*, *bgi*, *lbij*, *dka*, *dma*, *hko*, *jka*, *jsa*, *ksa*, *keo*, *kko*, *kmo*, *kna*, *lnij*, *lma*, *mta*.

Schrijft of noemt twaalf woorden van drie letters.

Stelt woorden zamen van deze letters: *mna*, *dmu*, *gmu*, *mko*, *nlu*, *tne*, *ppa*, *ijpn*, *pte*, *npa*, *tpu*, *kpa*.

Schrijft woordjes van drie letters en wel zes, waarin eene *a*, zes waarin eene *o*, en zes waarin eene *e* voorkomen.

Maakt woorden van deze letters: *bmoo*, *broe*, *rbie*, *bsiu*, *basa*, *difu*, *drei*, *defi*, *dofu*, *dsoo*, *aduw*, *kdoe*, *eudr*, *udgo*, *gtoo*, *gite*, *hnaa*, *here*, *kudo*.

Schrijft zes woorden van vier letters met *aa*, zes met *ee*, zes met *oo* en zes met *ie*.

Maakt vijftien woorden van drie, en twaalf van vier letters.

Vult in deze kleine zinnen de uitgelaten woorden in: wij met het oog; wij rui-ken met den ik loop in den; de is zeer lekker; de muis is een wij naar de school; de school te vier uur uit; wij lee-ren in de school in een; in de len-te gaan de koei-jen in de ...-de; van de koe be-ko-men wij bo-ter en; het is heet.

Schrijft zes woorden van vier letters, die met *b*, zes die met *d* en zes, die met *g* beginnen.

Stelt woorden samen van: *ldoo*, *mata*, *umru*, *elme*, *mroo*, *uilm*, *orom*, *aman*, *edim*, *remi*, *tnei*.

Vormt woorden van vier letters, waarvan de eerste zes met *h*, de tweede met *k*, de derde met *l* en de vierde met *m* beginnen.

Schrijft zes woorden van vier letters, waarin *oe* en zes waarin de klank *ie* voorkomen.

Kunt gij ook zes woorden schrijven, die uit vijf letters bestaan?

Maakt woorden van: *amna*, *eusn*, *tnoo*, *oond*, *elde*, *alpa*, *oret*, *urti*, *koro*, *aafr*, *qors*, *aarm*, *omor*.

Schrijft of noemt nu eens woorden van vier letters, waarvan de eerste vijf met *n*, de tweede met *p*, de derde met *r* en de vierde met *s* beginnen.

Welke letters moet gij voor aap, eer, eus en iet plaatsen om woorden van vier letters te vormen?

Vult nogmaals in deze kleine zinnen de uitgelaten woorden in: is het ijs; mijn is nieuw; het goud is; het is bit-ter; van het be-ko-men wij wol; de boom is; de ... is diep; de sui-ker is; de koe; de mug is een; het bier is niet altijd; in den win-ter is het; de boer het ko-ren op den ak-ker; wij va-ren in eene

Vult verder in: het pa-pier is ...; de ap-pel en de peer zijn ...; de kip-pen leg-gen ...-...-...; men ziet aan het huis ee-ne; ik vaar met de schuit op het ...-...; in den win-ter e-ten de koei-jen; men zaait ko-ren op den ...-...; vier en één is ...; vijf min één is

Beantwoordt deze vragen: wie zaait het ko-ren? Wat moet men in de school doen? Wan-neer is er ijs? Wie is dom? Is hij, die niet lee-ren wil, ook dom? Waar-om eet gij? Hoc-veel poo-ten heb-ben ee-ne geit, ee-ne koe, ee-ne kat en ee-ne kip te za-men? Hoe heet men die-ren, die vier poo-ten heb-ben? Wat zijn zoog-die-ren?

Schrijft zes woorden die met *br* en zes, die met *bl* beginnen.

Maakt woorden van: pijsr, pimru, tpara, paatl, vegil, pnal, stopo, pekl, balas, ztewe, bekor, pakl, sagl, stolo.

Schrijft eerst vier woorden van vier of vijf letters, die met *dr* beginnen, en vervolgens een gelijk getal met *dw*, *gl*, *gr* en *kl*.

Stelt woorden zamen van: sootm, srte, rwede, stmo, samt, tgaar, tewe, skete, sapla, srkitu, smriet, bdelo, vrgeo, pkeer, doorg, barfa en konro.

Vult in deze zinnen de uitgelaten woorden in: de ap-pel groeit aan de . . . - . . .; griet is de naam van ee-ne; het gras in on-zen tuin is nog niet; ik schrijf op de . . . en nog niet op het . . - . . .; van het zwijn be-ko-men wij; aan mij-ne voe-ten draag ik - . . .; twee-maal drie is . . .; in den zo-mer zijn de sloo-ten wel eens; ze-ven min twee is . . .

Schrijft eens vier woorden, die met *kn*, en daarna een gelijk getal die met *kl*, *pl*, *pr*, *st* en *vl* beginnen.

Vult in, en beantwoordt de volgende vragen: het . . . is groen. Hoe laat is het op de . . .? Wij sla-pen op een . . . De ar-me men-schen sla-pen wel eens op Waar groeit het graan? Waar-toe die-nen de drui-ven? Snoek, blei, kar-per en bot zijn Som-mi-ge men-schen loo-pen wel eens op eene . . .

Maakt woorden van: bsara, zetle, tfoor, butru, padar, nseit, geret, vtisu, ktraa, donro, feset, gutru, hdara, retos, ttraa, lsaar.

Vult de volgende woorden door ééne letter aan: baar., roep., beur., maag., kaar., weeg., koer., puis., hoor., kuip., zoog., wien., maan. -

Schrijft eens eenige woorden van vijf letters, die op eene *t*, *d* en *s* eindigen.

Schrijft twaalf woorden van vijf letters, die met eene *b*, *d*, *g*, *k* en *l* beginnen.

Schrijft eenige woorden van twee lettergrepen, zoo als: maan-den, kaar-ten, enz.

Vult in deze zinnen de weggelaten woorden in: die wil niet bran-den. De kan zwem-men. Het man-ne-tje van eene eend noemt men Het kan zwa-re las-ten trek-ken. Het paard en de koe zijn vier-voe-ti-ge...-... De musch en de spreeuw, de eend en de leeu-we-rik zijn De meid bergt de klee-de-ren in de

Schrijft nu eens twaalf woorden van drie en een gelijk getal van vier en vijf letters.

Zoekt eens zes woorden van vijf letters, waarin men eene *aa*, en een gelijk getal, waarin men eene *ee* en *oo* plaatst.

Beantwoordt nu eens deze vragen: wien zoudt gij een' grijs-aard noe-men? Hoe noemt gij een' man te paard? Noemt eens ee-ni-ge vo-ge-len. Hoe-veel da-gen duurt de maand Maart? Waar-me-de boort de tim-mer-man een gat in het hout? Hoe-veel vin-gers hebt gij aan el-ke hand? Hoe-veel is acht min drie? Hoe-veel is zes en vijf? Wijst eens de palm van u-we hand.

Maakt woorden van: sple, slta, psla, klpa, kndi, mdno, klaf, kfor, mdna, otrk, btes, cnet, hdno, ttne, tset, vkro en vtse.

Voegt eene letter of medeklinker achter: bes., dol., hal., kor., hel., ber., jon., hal. en ~rom.

Kunt gij ook acht woorden schrijven van vier letters, die op *d* eindigen, zoo als: hond.

Hoeveel woorden van vijf letters kunt gij vinden, die met *t* beginnen en met *t* eindigen?

Hoeveel woorden van vijf letters weet gij zamen te stellen, die op eene *k* en *g* eindigen?

Weet gij ook woorden van even zooveel letters te noemen, die met eene *k* en *v* beginnen?

Vult in de volgende zinnen de weggelaten woorden in: de bal, waar-me-de ik speel, is De mees-ter schrijft met het krijt op het De musch maakt een in den boom. Snoek, baars, zalm, blei en voorn zijn Den haalt men uit het veen. Men doet de op de flesch.

Schrijft twaalf woorden van drie en twaalf van vier letters met een' gesloten klinker, zoo als: pot, pels, enz. Maakt woorden van *dwna*, *fhal*, *gsna*, *ktos*, *rtge*, *bdan*, *ldan*, *madn*, *kkru*, *dpor*, *gdcl*, *mtus*, *vkro*, *vtes*, *hmal*, *ktan*, *pkre*, *vkin* en *tims*.

Beantwoordt deze vragen: is dit bord rond of vierkant? Hoe-veel hal-ven geeft gij voor één' cent? Woont gij in ee-ne stad of in een dorp? Hoe noemt men ie-mand, die veel geld heeft? Kent gij ook een' vo-gel, die fraai zingt? Wijst eens uw voor-hoofd, schou-ders, voor- en ach-ter ar-men.

Vult in de volgende voorbeelden de weggelaten woorden in: acht en acht is ach min twee is ... Het jong van de koe noemt men De kaart hangt aan den De koe geeft ons De mo-len draait door den De visch leeft in het ...-... In den nacht be-waakt de ons huis. Men warmt zich des win-ters bij de ...-.... De bal is niet-....

Maakt woorden van: *strmo*, *dwnag*, *grnod*, *spled*, *drkna*, *vlgtu*, *stpmo*, *slgan*, *prtne*, *krnsa*, *stplo*, *krgni*, *bldni*, *brnda*, *dneivr*, *spongr*, *salpta*, *rkttee*.

Vult in deze zinnen de weggelaten woorden in: die niet zien kan is Een' har-den wind noemt men De mees-ter met krijt op het bord. Wa-ter is een ge-zon-de De mol wroet in den De sol-daat vecht met het De ineid de stoep. De on-rij-pe vruch-ten zijn Een is een zeer klei-ne man. Door den knakt de bloem op ha-ren steel. Een mes, dat niet snijdt, is De koe in de wei-de.

Plaatst achter de volgende woorden eene letter: vreug., vreem., vrien., bron., stol., treef., schrif., blin., stren., twaal., spiet., knech., kram.

Hoeveel woorden van vijf of zes letters kunt gij schrijven, die met *st*, hoeveel die met *sp* beginnen?

Schrijft eens woorden van zes letters, waarin *aa*, *ee*, *oo*, en vijf, waarin *a*, *e* en *o* voorkomen.

Plaatst letters, waar wij punten gezet hebben: .. ent, ... ingt, .. oegt, aapt, .. iegt, .. auwt, .. aalf, .. ompt, .. ind, ... eekt, .. iend, .. and.

Beantwoordt de volgende vragen: Kent gij een beest, dat blaft? Blaft de kat ook? Wat doet de koe? Wat is eene stulp en wat is eene stomp? Noemt eens vier plan-ten. Hoe-veel poo-ten heeft de slang? Weet gij ook hoe-veel poo-ten ee-ne vlieg en ee-ne spin heb-ben? Wel-ke vo-gels kun-nen zwem-men? Schrijft eens van een tot twaalf in let-ters.

Schrijft twaalf na-men van din-ge-n in de school en twaalf van voor-wer-pen bui-ten de school.

Vult de weggelaten woorden in: in de ...-... zaait de boer of land-man het Des a-vonds of des nachts

brandt men eene of De men-schen rij-den met-... op het ijs. De kleur van het school-bord is De klei of leem graaft men uit den De boe-ken zijn niet ge-schre-ven, maar ...-..... Men maakt het pa-pier van ...-.... De pen-nen men van gan-zen. De leeuw De aap Een mensch is niet zoo als een paard.

Schrijft nu eens 20 woorden van eene lettergreep, die uit vijf, zes en meer letters bestaan.

Schrijft 12 woorden van twee lettergrepen, en scheidt die door eene —

Beantwoordt de volgende vragen: wat is ee-ne schelp? Wel-ke die-ren heb-ben vin-nen? Wel-ke die-ren heb-ben haar en wel-ke veé-ren?

Noemt eens din-ge-n, die ee-ne paar-se kleur heb-ben.

Weet gij ook voor-wer-pen te noe-men, die van ij-zer en ko-per ge-maakt zijn? Wel-ke zijn van zil-ver en goud?

Wat be-komt men van het schaap en wat van het zwijn? Wat maakt men van de wol? Wat ver-vaardigt men van lin-nen? Wat doet men met eene treest?

Noemt eens ee-ni-ge dee-len van een huis en van een schip.

Schrijft nu eens twaalf twee- en tien drie-let-ter-gre-pi-ge woor-den.

Schrijft verder twee-let-ter-gre-pi-ge woor-den, die met *be*, *ge* en *ver* be-gin-nen, zoo als: be-gin, ge-zond en ver-dwaald.

Kunt gij ook veel-let-ter-gre-pi-ge woor-den beden-ken, waar-van de eer-ste let-ter-greep uit *in* en *aan* be-staan?

Schrijft nu woor-den van drie let-ter-gre-pen, waar-van de eer-ste *on* is, zoo als: *on-ge-zond*.

Schrijft twee-let-ter-gre-pi-ge woor-den, waar-in de klin-kers *uu*, *oe* en de twee-klank *ou* voor-ko-men.

Be-denkt ook eens woor-den van twee let-ter-gre-pen, waar-in de let-ter-tee-kens *sch* en *ng* voor-ko-men, zoo als: men-schen en jong-en.

Hoe-veel woor-den kunt gij schrij-ven, die uit ee-ne let-ter-greep be-staan, waar-in de klin-kers *ie* en *eu* en de twee-klan-ken *ui*, *aai* en *auu* voor-ko-men. Be-proeft dit ook eens met twee-let-ter-gre-pi-ge woor-den.

Schrijft twaalf woor-den van ee-ne let-ter-greep van vijf let-ters en een ge-lijk ge-tal twee-let-ter-gre-pi-ge ook van vijf let-ters.

Schrijft ver-der cen- en daar-na veel-let-ter-gre-pi-ge woor-den, waar-in de twee-klan-ken *eeu*, *oei* en *ieu* voor-ko-men.

Beantwoordt nu nog eens de volgende vragen: hoe-veel be-draagt één do-zijn? Hoe-veel is één do-zijn ap-pe-len min drie? Zingt de musch ook?

Hoe-veel maal vier is een-maal twaalf, en hoe-veel maal zes?

Hoe-veel maal een is de helft van twee do-zijn? Hoe-veel maal vijf zijn er in vijf-tien maal een?

Wat ligt er rond-om de school? Wat vindt gij aan den bui-ten-kant van dit ge-bouw? Kunt gij ook de vier wind-stre-ken noe-men en aan-wij-zen? Noemt eens de vier jaar-ge-tij-den. Schrijft de ze-ven da-gen der week. Noemt de vijf zin-nen.

Kunt gij ook uw' doop- en sa-mi-lie-naam vol-uit schrij-ven? Schrijft eens de na-men der maan-den on-der elk-an-der.

Het schrijven van de namen der voorwerpen.

De dingen of voorwerpen, die ons omringen, hebben een' naam, even als wij zelve. De namen dier dingen heeten zelfstandige naamwoorden, omdat zij zelve de dingen noemen.

Schrijft eens de namen van dingen aan de buitenzijden van uw huis.

Noemt eens de inwendige deelen van uw huis.

Welke meubels of huisraden kunt gij opnoemen?

Schrijft nu eens de namen van eenige keukenge-reedschappen?

Noemt eens dingen aan en in uw huis, die van ijzer gemaakt zijn.

Welke voorwerpen maakt men van goud en welke van zilver?

Welke dingen kent gij, die van koper en die van tin gemaakt zijn?

Schrijft eens eenige namen van mannen en andere van vrouwen.

Welke dieren kunt gij opnoemen?

Welke boomen kent gij?

Noemt eens verschillende bloemen.

Welke boomvruchten kunt gij opnoemen?

Schrijft eens de namen van u bekende moesgroenten, zoo als: erwten, peulen, kool, enz.

Welke granen groeijen er op de akkers?

Noemt eens verschillende delfstoffen of stoffen, die uit den grond gegraven worden. Schrijft of noemt eerst de metalen.

Welke verschillende vogels kunt gij noemen? Welke zijn daarvan zwem- en welke zangvogels? *)

Schrijft eens namen van visschen. Kunt gij ook namen van zee- en riviervisschen schrijven?

Welke afzonderlijke visschen weet gij te noemen, die wij dikwerf als voedsel gebruiken?

Noemt eens voedingsmiddelen van viervoetige dieren en vogelen.

Welke menschen bezorgen ons het voedsel of maken het gereed?

Noemt nu eens de voornaamste lichaamsdeelen van een' mensch.

Welke zijn de voornaamste deelen van eene koe en een' hond.

Noemt die ook eens van een' visch.

Schrijft eens twintig namen van kunst- en twintig namen van natuurvoortbrengselen.

Noemt eens de namen van eenige ambachtslieden.

Welke werktuigen gebruiken de timmerlieden en metselaars?

Noemt mij eens het voornaamste, dat gij in uwe woonplaats aantreft.

Welke dingen hebben een' zoeten, en welke een' zuren smaak?

Noemt de namen van eenige dranken.

Vult van de volgende zinnen de ontbrekende woorden in: De metalen graaft men uit de De molenaar maakt het Van de huiden der dieren maakt men en van het leder maakt men? De bakker

*) De- onderwijzer kan deze en andere opgaven uitbreiden en in verdere bijzonderheden behandelen.

bakt en de kleermaker maakt Van de boomen maakt men balken en Van de planken maakt men en Goud, zilver, koper, ijzer, enz. behooren tot de De tuinman snoeit in de lente de De zon, maan en sterren zijn De maan verlicht de Het geld is van en

Schrijft nu eens twaalf enkelvoudige zelfstandige naamwoorden van twee, tien van drie en acht van vier lettergrepen.

Schrijft vervolgens al die woorden in het meervoud.

Het enkel- en meervoud der Naamwoorden.

Als men maar van ééne tafel spreekt, dan staat dit woord in het enkelvoud; spreekt men echter van twee of meer, dan zegt men tafels, en men heeft hier een meervoudig woord, dat op *s* eindigt.

Schrijft nu eens achter de volgende enkelvoudige woorden de meervoudige: hamer, letter, cijfer, broeder, vader, beitel, kagchel, moeder, spijker, vinger, koffer, troffel, winkel, zolder en stuiver.

Weet gij nog meer woorden te bedenken, die in het meervoud op *s* eindigen?

Schrijft achter de meervoudige woorden: dochters, schoenmakers, polders, dompers, zwengels, dekens, druppels, hoepels en komkommers het enkelvoud.

Vele woorden hebben in het meervoud ook den uitgang *en*, zoo als: boom, boomen, kous, kousen, boek, boeken, enz.

Van de volgende woorden, die allen in het meervoud op *en* eindigen, moet gij het meervoud achter het enkelvoud plaatsen: heer, koning, paard, bank, stoel, prins, boot, droom, knods, sloot, bank, brood, pruim, eend, eiland, schuld, rups, vriend, vijand.

De volgende woorden hebben ook in het meervoud *en*, zoo als: jaar, jaren, muur, muren, enz. Hierbij moeten wij evenwel opmerken, dat zij in het meervoud niet met *aa* en *uu*, maar met *a* en *u* geschreven worden, en zij dus één' van die klinkers minder hebben.

Schrijft op die wijze het meervoud achter: kraag, naad, waar, schuur, uur, haar, vlag, waag, vuur, zaag, draad, spaak, kuur, schraag, schaar, kwaal, maat, baak, kaak, knaap en buur.

Andere woorden, die ook in het meervoud op *en* eindigen, vormen dit meervoud door het verdubbelen van de laatste letter of eindmedeklinker in het enkelvoud, zoo als: stal, stallen, bal, ballen, enz.

Schrijft aldus het meervoud achter deze woorden: knol, bom, schil, bak, mol, stip, lok, vlok, vlak, bril, knol, stof, vlag, straf, bef, bus, mud, brok, brug, juk, krul, lap, pet, almanak.

De volgende woorden eindigen in het meervoud insgelijks op *en*, en in het enkelvoud op *s* en *f*. In het meervoud gaan deze beide medeklinkers over in *z* en *v*. Wij zien dit in: doos, dozen, hof, hoven, enz.

Vormt even zoo het meervoud van deze woorden, en plaatst dit er achter: hals, grens, pels, turf, wolf, schoof, kluif, golf, korf, zalf, brief, dief, huis, pluiz, raaf, reis, stoof, muis, beurs, hoef, graf, buis, hoos, prijs, matroos, radijs, vers, wees, kaas, baars, gans, mees, werf, aalmoes, neef en schijf.

Eenige woorden zijn er, die een heel onregelmatig meervoud hebben, zoo als: stad, steden, waarheid, waarheden, enz.

Vormt zulke meervoudige woorden, en schrijft die naast deze enkelvoudige: smid, spit, schip, vrijheid, overheid, lid, split, boosheid, kleinigheid, onreinheid en grootheid.

Eenige woorden hebben in het meervoud *ers* of *eren*, zoo als: kind, kinderen of kinders.

Schrijft aldus het meervoud achter: kalf, rund, ei, hoen, blad, kleed, lied, been, rad, spaan.

Plaatst de meervoudige woorden, die slechts eene *n* aannemen, achter: hoogte, laagte, diepte, vlakke, begeerte, heide, bode, gedachte, groente, behoefte, gedaante, gebergte, gestalte, booze, doove, diefegge.

Kunt gij ook het meervoud schrijven achter deze woorden: haai, koe, bui, lei, vloot, baai, kooi, flesch, kraai, visch, vleesch, bosch, tuinman, koopman en ambachtsman?

Schrijft de volgende enkelvoudige woorden in het meervoud: bank, kind, lamp, kers, kies, mes, muis, gans, baars, ram, raam, slot, sloot, roos, brief, schroef, blad, rund, ei, das, maand, want, wand, smid, speld, elleboog, gezang, ekster, praatster, leuning, bokking, sprong, tijding, draad, droom, bos, boom, bosch, bom, trom, flesch, mensch, kagchel, ligchaam, pan, groente, rund en schip.

Plaatst achter deze meervoudige woorden het enkelvoud: turven, akkers, boeken, ladders, latten, ladders, kelders, mannen, leugens, diepten, groenten, onwaarheden, inktkokers, buurlieden, dienaars, verzen, maanden, dagen, uren, apen, haaijen, baaijen,

personen, gebeden, koeijen, zeeën, goten, boden, verzen, ganzen, korven, wolven, paden, padden, weken, metsciaars, vrachtlieden, turven, scholen, schollen, visschen en kersen.

Beproeft nu eens twintig woorden te schrijven, die in het meervoud op *en* eindigen.

Schrijft een gelijk getal woorden, die hun meervoud vormen met *s*, zes met *n* en zes met *ers* of *eren*.

Als men van een zeer klein kind of van een' zeer kleinen boom spreekt, dan zegt men kindje en boompje. Zulke woorden noemt men verkleinwoorden.

Schrijft achter de volgende woorden zulke verkleinwoorden: kaart, bank, hoed, pen, knoop, broer, zuster, kogel, knikker, konijn, vlieger, kool, net, nest, vogel, kamer, paal, paard, plant, bank, tafel, man, kom, raam, rad, prent, priëel, regel, vork en jurk.

Schrijft dadelijk achter deze enkelvoudige woorden de verkleinwoorden in het meervoud: rok, roos, ruit, stoel, glas, visch, bosch, flesch, meid, rups, schuijer, raam, schuit, vlieger, schroef, tuin, sloot, slot, spel, speld, kalf, rand, bloem, stroom, pluim, praam, priem, pruim, visch en brood.

Voegt achter deze meervoudige verkleinwoorden het enkelvoud: boompjes, kindertjes, huisjes, broertjes, tonnetjes, potjes, pannetjes, fleschjes, duimpjes, stukjes, stipjes, stoeltjes, strikjes, tafeltjes, tandjes, tangetjes, testjes, teugeltjes, pennetjes, straaltjes, kistjes, zuigertjes, raampjes, prentjes, roosjes, pruimpjes en rokjes.

Het woord grond schrijft men met eene *d* op het eind, omdat het meervoud van dit woord gronden is; straat heeft tot eindmedeklinker de *t*, omdat de meervoudsvorm van dit woord straten is.

Schrijft nu eens vijftien woorden, die op *d* en *vijftien*, die op *t* eindigen; vervolgens moet gij deze woorden in het meervoud schrijven.

De vorming der zelfstandige naamwoorden.

Vele eenlettergrepige zelfstandige naamwoorden, zoo als: heer, boom, boek, zout, pijp, rok, jas, enz. noemt men stamwoorden. Van deze stamwoorden worden andere woorden afgeleid, en die noemt men afgeleide woorden. Zoo is *ohndank* afgeleid van *dank*, *onschuld* van *schuld*, *geloop* van *loop*, *tuinier* van *tuin*, enz.

Tot het vormen van zulke afgeleide woorden gebruikt men voor- en achtervoegsels, gelijk: *be*, *ge*, *her*, *ver*, *wan*, *on*, *ont*, *de*, *te*, *ier*, *schap*, *dom*, *ing*, *heid*, enz. Die woordjes hebben op zich zelve geen beteekenis.

Schrijft 12 afgeleide woorden van twee lettergrepen, die met *ge* beginnen, zoo als: *geluk*.

Hoeveel afgeleide woorden van twee lettergrepen kunt gij schrijven, die op *te* uitgaan, gelijk: *hoogte*?

Vorint verder afgeleide woorden van drie lettergrepen, die met *ge* beginnen en *te* eindigen, zoo als: *gedachte*.

Welke afgeleide woorden weet gij te noemen, die met *on* beginnen, zoo als: *ondeugd*.

Hoeveel afgeleide woorden kunt gij bedenken, die met *be* beginnen, zoo als: *bedrog*.

Schrijft eens eenige afgeleide woorden, die op *heid* en *schap* uitgaan, zoo als: waarheid en vriendschap.

Tot herhaling moet *gij* nu nog eens twintig afgeleide woorden schrijven, die op *je* uitgaan, en dus eene verkleining aanduiden.

Schrijft deze verkleinwoorden ook eens in het meervoud.

Als men de beide stamwoorden *tuin* en *deur* verbindt, dan krijgt men *tuindeur*. Zulk een woord is een zamengesteld woord, want het bestaat uit twee stamwoorden.

Bedenkt nu eens twaalf zamengestelde woorden van twee lettergrepen, waarvan de eerste *tuin* is, zoo als: *tuinkers*.

Straks noemden wij het zamengestelde woord *tuindeur*; hoeveel zamengestelde woorden van twee- of drie lettergrepen kunt *gij* schrijven, waarvan de laatste *deur* is? *)

Schrijft zes of meer zamengestelde woorden, waarvan de laatste lettergreep *bank* is, zoo als: *tuinbank*.

Noemt of schrijft tien zamengestelde woorden, waarvan de eerste of laatste lettergreep *pot* is, zoo als: *potasch* en *theepot*.

Maakt zes zamengestelde woorden, waarin *boek*, en acht, waarin *boom* voorkomt.

Er zijn zamengestelde woorden, waarvan men de deelen kan omzetten, zoo als *potasch*, dat dan *aschpot* wordt.

Beproeft dit met de volgende woorden: *appelboom*,

*) De leerling gebruike in deze zamenstellingen ook de voorzetsels, zoo als: *achterdeur*, *onderdeur*, enz.

koemelk, veldbloem, huiswerk, putwater, huisraad en vruchtboom.

Weet gij ook het onderscheid tusschen deze en de andere woorden, die gij er naast moet schrijven?

Weet gij nog meer zulke zamengestelde woorden te bedenken?

Zoekt uit de volgende woorden de stam-, afgeleide en zamengestelde woorden, en schrijft elk dezer afzonderlijk: geluk, onheil, boom, voet, inktpot, tuinman, achtervertrek, potlood, schelvisch, duif, haas, hert, kat, geluk, onrust, verbod, nachtwacht, broer, zuster, kinders, huis, woonhuis, huisraad, boekbinder, school, deur, deurpost, schuifraam, glasruit, glas, waarheid, vreugde, blijdschap, rijkdom, vriendschap; tuinier, ondeugd, vuurhaard, blindeman, kruiwagen, hoop, zandhoop, bak, aschbak, pen, pennemes, pot, doofpot.

Thans moet gij eens achter eenige zelfstandige naamwoorden het tegengestelde schrijven, zoo als: blijdschap en droefheid, koude en warmte.

Beproeft dit met de volgende woorden: geluk, genoeg, armoede, heer, vriend, hitte, einde, avond, dag, middag, zomer, ochtend, storm, leven, licht, reus, vlijt, winst, vraag, vlugheid, ouderdom, liefde, vloed, droogte, hoogte, reinheid, gelach, lengte, zorg, onderwijzer, gebod, voorjaar, binnendeur, land, voordeel, eendragt, het kwade, het witte, waarheid, regen, gerustheid, hardheid, vreugde.

Thans moet gij eenige woorden bedenken, waarvan de tegengestelde met het voorvoegsel *on* beginnen, zoo als: geluk, ongeluk, schuld, onschuld.

De eigenschappen der dingen of het schrijven van bijvoegelijke naamwoorden.

De woorden, die aanduiden *hoe* de dingen zijn, of waardoor men ze van elkander onderscheidt, noemt men bijvoegelijke naamwoorden, en deze worden bij de zelfstandige naamwoorden gevoegd, zoo als: een *groot* huis, een *oud* gebouw. Groot en oud zijn dus bijvoegelijke naamwoorden.

Zulke bijvoegelijke naamwoorden moet gij nu eens schrijven, en wel hoedanig eene school kan zijn.

Geeft ook eens eigenschappen op, welke een huis hebben kan.

Hoedanig kan een boek wezen?

Hoedanig is of kan een bord zijn?

Welke zijn de eigenschappen, die eene kamer hebben kan?

Kunt gij ook de hoedanigheden of eigenschappen van het ijzer opnoemen?

Welke eigenschappen kan een mes hebben?

Hoedanig kan het water zijn?

Welke zijn of kunnen de hoedanigheden van een hond of kat zijn?

Hoedanig kan de lucht zijn?

Noemt eens hoedanigheden van het menschelijk lichaam.

Welke goede hoedanigheden moet een mensch bezitten?

Noemt eens slechte hoedanigheden van een' mensch of kind.

Daar, waar wij punten voor de volgende zelfstan-

dige naamwoorden gezet hebben, moet gij eens geschikte bijvoeglijke naamwoorden plaatsen.

Het krijt. De suiker. De toren.
 De azijn. Het roet. De eijeren.
 Een boom. De kanarie. De haas.
 Het mes. Het water. De sneeuw.
 Een bord. Een bal. Het huis.
 Een mes. Het glas. De kurk. Het
 lood. Eene pen. De kat. De
 vos. De hond. Een storm. Het
 papier. De kerk. De haan. De
 koe. Het vleesch. Het blad. De
 bloemen. Eene weide. Het kind. De
 raaf. De hen. De maan.

De volgende opgaven moet gij eens verbeteren: de zware kurk, het blaauwe goud, het roode lood, het witte bloed, de groene inkt, de vlugge kagchel, de zoete azijn, de drooge regen, het zware dons, de nieuwe jongen, de getrouwe kat, de valsche hond, het koude vuur, het drooge water, de blatende os, het loeiende schaaap, de knabbelende ekster, de pratende muis, het wreede lam, de zwarte kikvorsch, het verrotte ijzer, het onbreekbare glas. De onsterfelijke mensch. De gezonde pen. De kruipende visch. De diepe toren. De hooge put. Het zoete zeewater.

Bij de volgende bijvoegelijke naamwoorden moet gij nu eens doelmatige zelfstandige naamwoorden zoeken: goed, groot, hoog, breed, vet, mager, lang, droog, zwart, dun, week, zuur, oplettend, rijk, arm, nieuw, hard, naauw, scherp, stomp, grof, dankbaar, blind, werkzaam, vlijtig, vloeibaar, vast, grijs, rood, bruin, moeilijk, jong, oud, b. v. een oud *man*.

In deze opgave staan de zelfstandige en bijvoegelijke naamwoorden door elkander; wij verzoeken u de eersten uit te zoeken en de laatsten er behoorlijk voor te plaatsen: kleed, brief, lang, naauw, kagchel, ijs, warm, koud, druif, rijp, groen, gras, krijt, wit, oud, man, rond, kogel, vlam, geel, pruimen, rijp, hard, week, noot, boter, jongen, bloem, arm, lang, fraai, leerzaam, onderwĳs, nuttig, tijding, vierkant, treurig, tafel, nacht, donker, heet, asch, brug, smal, diep, water, zand, vriend, droog, trouw, mes, puntig, scherp, naald, wol, zacht, langwerpig, school, meisje, beleefd, koud, winter, mager, koe, koning, rijk.

Achter de volgende bijvoegelijke naamwoorden moet gij eens de tegengestelde schrijven: groot, goed, heet, hoog, bezorgd, kort, koud, langzaam, slordig, krachtig, ziek, ledig, leerzaam, levend, los, luid, mager, matig, morsig, naarstig, naauw, nederig, net, onrijp, reusachtig, inwendig, spoedig, spits, verkwistend, stil, vroeg, vrolijk, somber, waar, wijs, zoet, zuiver, zwak.

Bedenkt nu zelve eens eenige bijvoegelijke naamwoorden, en plaatst daar achter de ontkennende met het woordje *on*, zoo als: gezond, ongezond, gelukkig, ongelukkig.

Van een huis b. v. kan ik zeggen, dat het *hooger* of het *hoogst* is ten opzichte van andere huizen, waarmede ik het vergelijk. *Hooger* en *hoogst* staan dan in den vergrootenden en overtreffenden trap.

Schrijft aldus achter de volgende bijvoegelijke naamwoorden den vergrootenden en overtreffenden trap: groot, klein, smal, mooi, fraai, wijs, dwaas, leerzaam, dom, helder, ligt, week, stout, bevallig, blaauw,

dof, trouw, gierig, hard, zacht, fel, flauw, glad, geschikt, bekwaam, ongehoorzaam, grof, gulzig, gunstig, ongelukkig, haastig, heerlijk, ijselijk, hulpvaardig, stom, ijverig, hevig, aardig, helder, goed, kwaad, duur.

Even als de zelfstandige naamwoorden zijn de bijvoegelijke naamwoorden naar hunne vorming ook stamafgeleide en zamengestelde woorden.

De meeste eenlettergrepige woorden zijn stamwoorden, zoo als: wijs, dwaas, goed, slecht, enz. Schrijft of noemt er nog eens meer.

Afgeleide bijvoegelijke naamwoorden vormt men van stamwoorden, die dan voor- en achtervoegsels bekomen.

De voorvoegsels zijn: *be*, *ge*, *ver*, *her*, *on*, enz. Achtervoegsels zijn de woordjes: *ig*, *lijk*, *loos*, *zaam* en *anderen*.

Beproeft eens hoeveel afgeleide bijvoegelijke naamwoorden gij schrijven kunt met de voorvoegsels *be* en *ge*, zoo als: bemind, gelukkig, enz.

Schrijft eens eenige afgeleide woorden met de achtervoegsels *lijk* en *zaam*, zoo als: vriendelijk, deugdzaam, enz.

Zamengestelde bijvoegelijke naamwoorden vormt men van verschillende woorden, zoo als: sneeuwwit, donkerbruin, ijskoud, enz. Weet gij er nog meer te vinden?

Van de volgende woorden moet gij eens de stamafgeleide en zamengestelde bijvoegelijke naamwoorden afzonderen, en de woorden van elke soort behoorlijk onder elkander schrijven: geel, bruin, gezond, veracht, wit, rood, deugdzaam, bolrond, aschgrauw, krachtig, rond, vierkant, donkergroen, nieuw, hoog, laag, sterfelijk, vreedzaam, dienstig, vlijtig, grijs, grijsach-

tig, boos, lief, liefelijk, beroemd, vermaard, verdroogd, gezonken, stokoud, suikerzoet, bitter, stoutachtig, sneeuw wit, geelbruin, pikzwart, bloedrood, zacht, wreed, onschuldig, onachtzaam, listig, loos, vermolmd, bevreesd.

Wij hebben hier achter de zelfstandige naamwoorden de bijvoegelijke naamwoorden weggelaten; wij verzoeken u die in te vullen:

Het gras is Het bier is De lucht is Het glas is De jenever is Het huis is De steen is Het pennemes is De regenboog is De boter is De wind is Het water is De appels zijn De bloemen zijn De visschen zijn De varkens zijn De wortelen zijn Het meel is De kinderen zijn De boeren zijn De stoel is De hagel is

In de volgende kleine zinnen moet gij de zelfstandige naamwoorden invullen, en wel in het enkel- en meervoud.

De zijn kort. De zijn geslepen. De is gesnoten. De zijn geschuurd. Het is geslagt. De zijn gekookt. De zijn opgezegd. Het is geschreven. De zijn gedroogd. De zijn verschoond. Het is vreeselijk. Het is zeker. De zijn bont. De is groen. De zijn gedrukt. De is paars. Het is bruin. De zijn gedraaid. De zijn open.

Eenigen van deze zinnen moet gij nu eens vragend en ontkennend voorstellen, b. v.: Is het gras groen? Het gras is niet blaauw. Is het bier zoet? Het bier is niet zoet, enz.

Bedenkt nu zelven eens twaalf zelfstandige naamwoorden in het enkelvoud met een geschikt bijvoegelijk naamwoord er achter, b. v.: De jongen is leerszaam. Schrijft even zoo veel zinnen met meervoudige zelfstandige naamwoorden.

De werkwoorden of het schrijven van de werkingen der personen en zaken.

Wanneer ik zeg: de kinderen lezen, schrijven, loopen, springen, enz., dan doen of verrigten de kinderen iets. Lezen, schrijven, loopen en springen geven eene werking te kennen, en daarom noemt men deze en andere woorden, die eene verrigting of werking der dingen aanduiden, werkwoorden. Ook noemt men ze wel zegwoorden, en dat te regt, omdat ze van de voorwerpen of dingen iets zeggen.

Schrijft nu eens eenige werkzaamheden of verrigtingen van dieren, b. v.: De dieren loopen, liggen, gaan, enz.

Doet dit ook van planten.

Schrijft eenige werkzaamheden, die de kinderen in de school verrigten.

Welke werkzaamheden kunt gij van kinderen opnoemen, die zij in en buiten het huis verrigten?

Noemt eens eenige goede werkzaamheden van kinderen.

Kunt gij ook slechte werkzaamheden van hen schrijven?

Drukt nu eens door verschillende werk- of zegwoorden de geluiden van menschen uit, zoo als: de menschen zingen, spreken, enz.

Ook van levenlooze voorwerpen zegt men dikwerf, dat zij iets doen, b. v.: de klok hangt, staat, loopt, slaat, speelt, enz.

Zegt nu eens wat eene lamp, een molen, een steen, een aardappel en het water doen kunnen.

In de volgende opgaven moet gij eens de geluiden van verschillende dierep door woorden uitdrukken, en alzoo aanvullen, wat wij weggelaten hebben.

De hond De kat Het schaap
 De muis Het paard De koe Het
 zwijn of varken De wolf De beer
 De hen De haan De bij De duif
 De leeuw De ekster De raaf
 De gans De eend De kikvorsch
 De ooijevaar De kwartel De nachtegaal
 De papegaai De slang De adder
 De koekoek De vos

Thans moet gij al de volledige zinnen op nieuw schrijven en wel de namen der dingen en de werkingen of ver-
 rigtingen in het meervoud, b. v. de honden blaffen, enz.

Van al de vorige zinnen staan de werk- of zegwoor-
 den in den tegenwoordigen tijd. Beproeft eens of gij
 ze ook allen in den verleden tijd kunt schrijven, en
 wel eerst in het enkel- en dan in het meervoud, b. v.
 de hond heeft geblaft en de honden hebben geblaft.

Zoudt gij ook al die werk- of zegwoorden, zoowel
 in het enkel- als meervoud in den toekomstigen tijd
 kunnen schrijven? B. v. de hond zal blaffen en de hon-
 den zullen blaffen.

Thans moet gij eens eenige werk- of zegwoorden
 schrijven met aanvullingen, die antwoorden op de
 vraag wien of wat? B. v. een brief schrijven.

Hoeveel werkzaamheden weet gij in de school te noemen? B. v. de les leeren.

Noemt eens eenige verrigtingen van den boer, zoo als: koren zaaijen, den akker omploegen, enz.

Noemt eens iets, dat de timmerlieden doen, b. v. eene plank schaven.

Doet hetzelfde van een' kleermaker, zoo als: een jas maken.

In de volgende opgaven moet gij de werk- of zegwoorden eens aanvullen:

De paarden trekken den De boeren beploegen den De tuinman snoeit de De jongen schrijft een De jager schiet een De meester onderwijst het De bakker bakt het Het kind eet eene De meid schrobt den De kuiper kuint eene De timmerlieden bouwen een De smid smeedt het De kleermaker maakt een De meid kookt den De boer scheert het De hen roept de Wij hooren den De visschers vangen de Wij beminnen onze Wij haten den De kwade jongen ortvangt zijne De brave menschen beminnen de Wij vernemen de blijde

Thans moet gij eenige werkzaamheden of verrigtingen bedenken, met opgave van den tijd *wanneer* zij geschieden, b. v. des daags werken, des nachts slapen, enz.

In de volgende opgaven moet gij overeenkomstig deze twee voorbeelden de werk- of zegwoorden aanvullen door woorden, die den tijd van de verrigting aanduiden.

De landlieden zaaijen in de De ootjevaars kee-

ren terug in het De zon geeft veel warmte in den Het vriest dikwijls in den De boeren oogsten in den Wij staan op in den Wij gaan naar bed. De menschen werken De nachtwacht gaat rond in den Wij slapen gedurende den De lente begint in de maand De bladeren verwelken in den Wij ontbijten De zomer begint in de maand Hij eindigt in de maand De menschen gaan naar de kerk.

Men kan ook de plaats aanduiden, waar de werkzaamheden of verrigtingen geschieden, en men kan dan vragen *waar?* B. v. de kinderen spelen op de straat.

Vult in deze opgaven het werk- of zegwoord aan door woorden, die aanduiden *waar* de werkzaamheden of verrigtingen plaats hebben.

De menschen wonen in een De paarden staan in den De koeijen grazen in de De vogel zit op De kinderen leeren in de De boeren werken op De visschen leven in De mol wroet in De landman bergt het koren in Wij slapen 's nachts in De vruchten zitten aan De burgers wonen in of in De bladeren zitten aan De boer werpt het koren in Men doet de olie in De predikstoel staat in De vogels vliegen in De kersen groeijen aan den De kinders schrijven in De kramen staan De bakker kneedt het brood in De lammeren luppelen in

Noemt nu eens verschillende namen van plaatsen,

waar de kinderen kunnen zitten, staan, spelen, loopen of wandelen, b. v. de kinderen zitten op den stoel, de kinderen staan *voor*, *achter* of *tegen* de deur.

Geschiedt het gaan of de beweging ergens naar toe, dan kan men vragen *waarheen*? B. v. de boeren rijden naar de markt, de kinderen gaan naar de school.

In de volgende onvolkomen zinnen moet gij de rigting *waarheen* eens aanvullen.

De menschen gaan 's zondags naar Men keert terug naar De kinderen gaan naar De vogel vliegt naar zijn Het schip vertrekt naar De boer gaat naar zijn Het water vloeit naar De hond loopt naar Het paard loopt naar den Men brengt de koeijen naar De landlieden brengen de waren naar De vader zendt den jongen naar De landman brengt den mest naar De wind keert naar Die man hijscht den last naar Die heer wandelt naar De groenvrouw brengt de groenteu naar De voerman rijdt met den wagen naar het De sleper brengt het koren naar den

Schrijft eens vijftien voorbeelden, met opgave van de rigting *van waar*. B. v. De kinderen komen uit de school; de jongen valt uit den boom.

Voert eens eenige voorbeelden aan van werkzaamheden met opgave van het werktuig, *waarmede* iets geschiedt, b. v.: visschen met een net, schrijven met eene pen.

In de volgende voorbeelden moet gij de werkwoorden aanvullen met woorden, die aanduiden *hoe* iets of *waarmede* iets geschiedt, b. v. de kinderen luisteren (aandachtig of opmerkzaam).

Deze jongens schrijven Die knapen lezen
 De molen draait De lamp brandt Die
 vogel vliegt Die heer wandelt Die men-
 schen spreken De nachtegaal zingt Die
 arme kinderen spelen Het waait heden
 De zon schijnt Die man verrigt zijn werk met
 De meester behandelt zijne leerlingen
 De man werkt heden Die heer gaat uit zonde-
 der Mijn neef keerde terug. Wij ver-
 rigtten ons werk De tuinman snoeit de hei-
 ning met De kleermaker naait met De
 jager schiet met Die kinderen doen iets met
 Die kreupele man kan zich bewegen.

Schrijft zinnen met opgave van de wijze *hoe* iets en
waarmede iets geschiedt, en wel over de volgende werk-
 of zegwoorden: leeren, loopen, spelen, zingen, snij-
 den, harken, breiden, eten, drinken, slapen, ontwa-
 ken, regenen, hoesten, smaken, ruiken, spreken, zich
 aankleeden, werken, hakken.

Maakt zinnen met opgave van den tijd, op de vraag
wanneer? en wel over de volgende woorden: zon, maan,
 sterren, regen, sneeuw, hagel, lente, zomer, herfst,
 winter, dag, nacht. B. v. De zon gaat 's morgens op.

Kunt gij ook zinnen maken over de volgende woor-
 den, met opgave *hoe lang* iets duurt? de roos bloeit ge-
 durende De vruchten rijpen De eikenboom
 wordt wel oud. Eenige menschen worden wel
 oud. Het paard leeft ongeveer De lente
 duurt Sommige dieren slapen De zon
 schijnt van den De school duurt De
 winter duurt De langste nacht duurt
 Eenige kinderen spelen De ambachtsman werkt

..... De sterren schijnen De langste dag duurt

Wanneer men zegt: de molen draait door den wind, dan is *de wind* de oorzaak, die den molen doet draaien. Maakt nu eens zinnen met opgaven van woorden, die de oorzaak van iets aanduiden, zoodat men vragen kan *waardoor* iets geschiedt of *waaruit* iets gemaakt wordt.

In de volgende onvolkomen zinnen moet gij aldus de bedoelde woorden invullen.

Het ijs smelt door Men maakt het papier Dit arme kind heeft De knaap viel uit Het kind verzuimde de school uit Het ijzer roest door De bakker bakt brood Men bakt de steenen Het water bevriest door De meid breekt uit een glas. Die boom waaide om Die jongen trilde van Men brandt den kalk De kurk drijft op het water door De steen zinkt De man werd nat door De moeder bestraft het kind om Het ijs wordt vloeibaar door Wij kennen die bloem aan Die arme man stierf door Die zieke man kan niet slapen van

Voor het werk- of zegwoord *gaan* kunnen wij verschillende woordjes voegen, en wij krijgen van een en het zelfde woord vele andere woorden, die allen verschillende beteekenis hebben, zoo als: begaan, vergaan, ontgaan, misgaan, afgaan, opgaan, aangaan, ingaan, vóórgaan, nagaan, doorgaan, enz.

Plaatst eens dergelijke voorvoegsels voor de volgende woorden: komen, staan, doen, halen, klimmen, slaan, drijven, zinken, hooren, raden, schrijven, vallen, vliegen, rijden, varen.

Het onderwerp en gezegde.

Men kan van de voorwerpen of personen en zaken zeggen *hoe* zij zijn, wat ze *zijn* en wat ze *doen*. Den persoon of de zaak, waarvan men iets zegt of die iets doet, noemt men onderwerp, en hetgeen men van het onderwerp zegt, gezegde, b. v. de kat is valsch, de kat muist.

Overeenkomstig vroeger oefeningen zal het u gemakkelijk vallen van de volgende onderwerpen te zeggen *hoe* of wat ze *zijn*:

De boter	is week.	Het huis	is een gebouw.
Het ijzer	»	De nachtegaal	» »
De trap	»	De smid	» »
De boom	»	De koek	» »
De hond	»	De tafel	» »
De spiegel	»	De jas	» »
De kat	»	De eend	» »
Het bord	»	De aap	» »
Het gras	»	De snoek	» »
De kogel	»	De koe	» »
Het glas	»	De roos	» »
Het water	»	De hond	» »
De haas	»	De schilder	» »
De jager	»	Het ijzer	» »
De naald	»	De haan	» »
De tafel	»	De vlieg	» »
Het mes	»	De pad	» »
De knecht	»	De rogge	» »
Het paard	»	De appel	» »

Het papier is	Het mes	is een
De suiker	»	De zon	»	»
De azijn	»	Het water	»	»
De leerling	»	De leeuw	»	»
De siroop	»	De rups	»	»
De weg	»	De bakker	»	»
De wind	»	De bockweit	»	»
De stal	»	De arend	»	»
Het zwijn	»	De vlinder	»	»
De akker	»	De turf	»	»
De laars	»	De tjalk	»	»
Het roet	»	De muis	»	»

Maakt van de reeds gebruikte woorden: trap, boom, hond, spiegel, kat, bord, kogel, haas, jager, naald, tafel, mes, knecht, paard, leerling, weg, wind, stal, zwijn, akker, laars, zinnen in het meervoud, zoo als: de trappen zijn steil.

Bij de volgende gezegden moet gij gepaste onderwerpen zoeken, b. v. (de suiker) is zoet.

..... is glad. is eene bloem.
..... zijn hoog. is vreesachtig.
..... is naauw. zijn spits.
..... is eene boomvrucht. is vetachtig.
..... is een ambachtsman. zijn ambachtslieden.
..... zijn hol. is een boomgewas.
..... is een zwermvogel. zijn roofdieren.
..... zijn gebouwen. is buigzaam.
..... is een visch. is een geldstuk.
..... zijn diep. is een geduldig dier.
..... zijn smal. is een traag dier.
..... is wit. zijn een gulden.

..... zijn zwart. is een drank.
..... zijn langwerpig. is een gebak.
..... is een insekt. zijn hard.
..... zijn huisdieren. zijn blaauw.
..... is vierkant. zijn eetbaar.
..... is slordig. is oudbakken.
..... zijn oplettend. zijn levendig.
..... is verroest. is lekker.
..... zijn barmhartig. zijn vriendelijk.
..... zijn kostbaar. is spaarzaam.

Thans zullen wij van de personen of onderwerpen zeggen wat zij *doen*. De woorden, die wij daartoe bezigen, heeten werk- of zegwoorden. B. v. de bakkers bakken, de jongens schrijven, enz. *Bakken* en *schrijven* zijn hier de zegwoorden, omdat ze zeggen wat de onderwerpen *doen*.

Bij de volgende onderwerpen moet gij weder gezegden plaatsen, door werk- of zegwoorden uitgedrukt.

De visch	De mol
De vogel	De mug
De vink	De zon
De kaars	Het rad
De laars	De wagen
De muis	De eend
De molen	Het vuur
Het zwijn	De appelboom
De duif	De schoorsteen
De sleper	De trommel
De voerman	De wesp
De schipper	De bij
De boer	De ooijevaar

De boerin	De spin
De meid	De tortelduif
De tuinman	Het schaap
De onderwijzer	De hond
De leerling	De vlieg
De jager	De vleermuis
De kleermaker	De vinger
De brouwer	De tak
De visscher	De wind
De schilder	De roos
De verwer	De kagchel
De metselaar	Het paard
De naaister	De neus
De breidster	Het oog

Alle of eenige dezer zinnen moet gij nu eens in het meervoud schrijven.

Bij de volgende gezegden moet gij gepaste onderwerpen zoeken, b. v. (de jongen) schrijft.

..... drinkt. eindigt.
..... praten. fluistert.
..... lagchen. juichen.
..... huilen. houwen.
..... zingen. stelen.
..... vechten. zweten.
..... pruilen. hoepelt.
..... luiden. hooijen.
..... dorschen. schreijen.
..... gonst. malen.
..... fluit. fladdert.
..... bruist. flikkeren.
..... flonkeren. rijst.

..... leeren. reizen.
..... glinstert. zeilen.
..... zuigen. stotteren.
..... babbelen. knarsen.
..... zagen. tjilpen.
..... branden. buitelen.
..... drinken. sluimeren.
..... rusten. gonst.
..... druipen. drijven.
..... zinken. keffen.
..... huppelen. vliegen.
..... brult. grijnzen.
..... begint. waggelen.

Zoekt uit de volgende woorden de onderwerpen en gezegden, en vormt daarvan goede zinnen, b. v. jongen springen, de jongen springt.

Kind schrijven. Schaap zachtmoedig. Ezel traag. Paard trekken. Riet buigzaam. Wolf roofdier. Muren wit. Landman ploegen. Schip zeilen. Sweden handwerkslieden. Vogels vliegen. Zon schijnen. Suiker zoet. Stormwind loeijen. Kikvorsch kwaken. Donder rommelen. IJzer roesten. Putten diep. Toren hoog. Ezels stijfhoofdig. Brandnetel steken. Aardappel koken. Regen kletteren. Wesp steken. Appelen zuur. Kurk ligt. Lood zwaar. Jongen wandelen. Violtje bloem. Appels boomvruchten. Nachtegaal zangvogel. Tafel huisraad. Messen werktuigen. Lucht betrekken. Storm bedaren.

Schrijft tien zinnen met zelfstandige naamwoorden als onderwerpen, die hun meervoud vormen met *en*.

Tien zinnen met *ond.*, die hun meerv. // s.

Zes zinnen, met ond., die hun meerv. vormen met *n*.

Zes » » » » » » » » » » *ers*
 of *eren*. Eerst moet gij van de onderwerpen zeggen
 wat ze *zijn* of *hoe* ze *zijn*, daarna wat zij *doen*, b. v.
 de rozen zijn bloemen, de rozen zijn fraai, de rozen
 bloeijen.

Maakt zinnen met meervoudige onderwerpen, die op
ffen, ggen, kken, llen, mmen en *nmen* uitgaan.

De tijden van het werk- of zegwoord.

Hetgene men van een onderwerp zegt, kan zich tot
 het tegenwoordige, verledene en toekomstige bepalen.
 Dit zijn de drie hoofdtijden van het werk- of zegwoord,
 b. v. de jongen *leert*, de jongen *heeft geleerd*, de jon-
 gen *zal leeren*.

Maakt zinnen van de volgende woorden, waarin het
 zegwoord is uitgedrukt in den tegenwoordigen, ver-
 ledenen en toekomstigen tijd.

Tuinman snoeijen. Heer wandelen. Nachtegaal zin-
 gen. Eend zwemmen. Vogel vliegen. Roos bloeijen.
 Duif kirren. Musch tjilpen. Zon schijnen. Jongen hoe-
 pelen. Wind waaijen. Boer ploegen. Water vloeijen.
 Lam huppelen. Schel klinken. Kinderen dansen.
 Knaap juichen. Schip varen. Storm loeijen. Wind
 huilen. Leeuw brieschen. Paard hinneken. Buurman
 vertrekken. Schip aankomen. Kind lagchen. Regen
 vallen. Goot loopen. Vet smelten. Jager schieten.
 Muur staan. Metselaar metselen. Timmerman schaven.
 Naaister naaijen. Muis piepen.

Schrijft dit op de volgende wijze:

Tegenw. tijd.	Verleden tijd.	Toekomende tijd.
De tuinman snoeit.	De tuinman heeft	De tuinman zal
	gesnoeid.	snoeijen.

Men gebruikt ook andere woorden als zelfstandige naamwoorden om er de onderwerpen door voor te stellen. Immers de persoon, die spreekt, noemt niet zich zelve bij zijn naam, maar hij zegt *ik*, in het meervoud *wij*.

Wanneer men tot of tegen iemand spreekt, dan zegt men *gij*, zoowel in het enkel- als meervoud.

Wanneer ik van een' bepaalden persoon of zaak spreek, dan noem ik ze ook niet bij zijnen of haren naam, maar ik zeg *hij*, *zij* of *het*, in het meervoud *zij*. Spreek ik onbepaald, dan zeg ik *men*. De genoemde woordjes *ik*, *gij*, *hij*, *zij*, *het*, *wij* en *men* gebruikt men dus ook als onderwerpen, als men de bedoelde personen of zaken niet bij hunnen of haren naam noemt.

Zegt men b. v. ik loop, *gij* loopt, *hij*, *zij* of *het* loopt, *wij* loopen, *gij* loopt, *zij* loopen, dan heeft men van den eersten, tweeden en derden persoon in het enkel- en meervoud iets gezegd, en ze dus als onderwerpen gebezigd.

Vormt aldus van elk der volgende zegwoorden zes zinnen in den tegenwoordigen tijd: zingen, spelen, drinken, werken, leeren, lezen, wandelen, vertellen, halen, danken, bidden, zeggen, spreken, gevoelen, hooren, zien.

Maakt zinnen van dezelfde onderwerpen en gezegden in den verleden tijd, b. v. ik heb gezongen, *gij* hebt gezongen, *hij* heeft gezongen *), *wij* hebben gezongen, *gij* hebt gezongen, *zij* hebben gezongen.

*) Men bezige hier, even als in den tegenwoordigen tijd, ook

Bezigt nogmaals dezelfde onderwerpen en zegwoorden tot het vormen van zinnen in den toekomenden tijd, zoo als: ik zal zingen, gij zult zingen, hij zal zingen, wij zullen zingen, gij zult zingen, zij zullen zingen.

Vormt ecnige zinnen, die werkzaamheden of verrigtingen uitdrukken, die in de school geschieden en wel in de drie hoofdtijden, b. v.: De jongen leest, de jongen heeft gelezen, de jongen zal lezen.

Doet dit insgelijks over verrigtingen in huis en op het land.

In de volgende oefeningen moet gij, waar dit noodig is, de gezegden, in drie hoofdtijden voorgesteld, behoorlijk verbeteren:

De hond muist.	De flesch gonst.
De kat heeft geblaft.	De bij zal dansen.
De jongen zal schrijven.	Het bed zal breken.
De roos is welriekend.	De paarden draven.
Het ijzer heeft gedreven.	Het koren maait.
De stormwind huilt.	Het rad draait.
De flesch heeft gebloed.	De wagen zal stilstaan.
Het zwijn blaaf.	Het hooi is mild.
De kagchel heeft gebrand.	De suiker ruikt.
De geit heeft gesproken.	De tanden proeven.
De haan zingt.	De schoorsteen zal rooken.
De koekoek zal kakelen.	De dauw verkwikt.
De knikker buigt.	De droogte verhuist.
De kaars heeft gefluisterd.	Het schip zal vertrekken.
De mand zal splijten.	Het aardrijk smacht.
De mond heeft gebloed.	De planten lagchen.

de onderwerpen zij, het of men. Het zou hier boven de bevating van den leerling gaan, als men ook over de betrekkelijke tijden of over de verschillende vormen of uitgangen der zegwoorden wilde spreken. Vooral de eersten als ook de wijzen der werkwoorden behooren eerst tot latere taalkundige oefeningen.

De kom zal breken.	De zon komt op.
De musch zal fluiten.	De boter smelt.
De nachtegaal zingt.	Het schoolbord schuift.
De molen heeft gesidderd.	Het water strooit.
De ster schijnt.	Het zand is vloeibaar.
Het paard zal brieschen.	De muizen zijn huisdieren.
De hond heeft gehuppeld.	De koude wijkt.
De koe graast.	De lente keert terug.
Het schaap heeft gesprongen.	De heer is een ambachtsman.
Het schip zal sturen.	De vogelkooi zal vallen.
De schipper vaart.	Het water is gaar.
Het werk zal schaven.	De aardappelen zullen koken.
De kinderen onderwijzen.	Het orgel zal spreken.
De wagen rijdt.	De kerk vertrekt.

Bevestigende en ontkennende zinnen.

Wanneer wij zeggen: de bank is lang, de jongen schrijft, dan bevestigen of verzekeren wij, *hoe* iets is en wat iemand *doet*. *Is lang* en *schrijft* zijn dan bevestigende gezegden en dus ook de zinnen bevestigende zinnen. Zegt men daarentegen: de bank is niet lang, de lang is jongen schrijft niet, dan ontkennen wij dat de bank of dat de jongen schrijft. Wij hebben dan ontkennende gezegden. Beide zinnen zijn dus ook ontkennende zinnen.

Vormt zinnen met ontkennende gezegden met het woordje *niet*, uit de volgende woorden: Hond vliegen. Zon schijnen. Inkt wit. Deur open. Jas oud. Kinderen vlijtig. Hand vliegen. Kat blaffen. Papier breekbaar. Goud roesten. Appelen rijp, Boom bloeijen. Water zuiver. Weiden rood. Bloed wit. Aap praten. Muis klauteren. Goot loopen. Varken dansen. Molen draaijen. Musch zingen. Boeken nieuw. Grachten

droog. Meester straffen. Steen brandbaar. Vossen dom. Schriften netjes. Kip kruipen. Grijsaard doof. Messen geslepen. Put diep. Akkers vruchtbaar. Water koken. Kind huilen. Kikvorsch zingen. Nachtegalen kwaken. Schepen varen. B. v. De hond vliegt niet. De inkt is niet wit.

Om een gezegde ontkennend voor te stellen, gebruikt men ook wel het kleine woord *on*, b. v. die man is *ongelukkig*.

Voegt zulke ontkennende gezegden bij de volgende onderwerpen. Die knaap is .. schuldig. Dat meisje is Die menschen Die tijding Die jongens Dat boek Die zaak Die woning Dat land Die handen Die vrouw Dat papier Die handeling Dat voorval Dat vleesch Die muur Dat kleed De spinnen Geen mensch God Het heeal Dat water De stier Dat vocht Het vloeken Die werkmán

Behalve door de woordjes *niet* en *on* kan men de ontkennende gezegden ook voorstellen door *geen*, *nooit*, *nimmer*, *geenszins*, enz. B. v. De vos is geen huisdier. Die knaap is nooit opmerkzaam. Die man kan nimmer verstandig worden. Mijn vriend is geenszins gelukkig.

Beproeft nu eens hoeveel zinnen gij kunt noemen of opschrijven, waarbij ontkennende gezegden voorkomen, met de woorden: *geen*, *nooit*, *nimmer*, *geenszins*.

Bij de hier volgende oefening moet gij acht geven of alle ontkennende gezegden wel juist zijn; zoo niet, verbeter ze dan.

De hond is geen huisdier.	Het riet is niet buigzaam.
Het water is niet vloeibaar.	Het bier is geen drank.
Het verhaal is ongelooflijk.	Paarden zijn geen dieren.
De koning is geen ambachtsman.	De smeden zijn geen werklieden.
De school is geen gebouw.	De borden zijn niet vierkant.
De koe is geen herkaauwend dier.	Die man is nooit tevreden.
De dronkaards zijn ongelukkig.	Mijn vriend is geenszins gelukkig.
De vork is geen speelgoed.	Het oor is geen zintuig.
Mijne vork is niet van staal.	Het hert is geen insekt.
Die vork is geen keukengereedschap.	Het vleesch is onsmakelijk.
Mijn bed is niet zacht.	De tang is geen huisraad.
De appel is geen steenvrucht.	Die akker is niet bebouwd.
De meeuwen zijn geen zeevogels.	De schapen grazen niet.
Dit huis is onbewoond.	De zwijnen wroeten niet.
De haas is niet vreesachtig.	Het veld is ongemaaid.
De mensch is onsterfelijk.	Het ijzer is niet doorschijnend.

Vragende zinnen.

De bevestigende en ontkennende gezegden kunnen ook in den vragenden vorm worden voorgesteld. Zegt men b. v. de heer wandelt of de heer wandelt niet, dan kan men in beide gevallen vragen: wandelt de heer of wandelt de heer niet? Wij hebben hier dus een' vragenden-bevestigenden en een' vragenden-ontkennenden zin.

De volgende voorbeelden met bevestigende gezegden moet gij in den vragenden-bevestigenden en in den vragenden-ontkennenden vorm overbrengen.

De koets is een rijtuig. De molen is een gebouw. De kinderen zullen schrijven. De zwanen zijn zwemvogels. Pruimen zijn steenvruchten. Het schip is uitgezild. De paarden hebben manen. De menschen zijn sterfelijk. De ooijevaars zijn trekvogels. De turf is eene delfstof. Mijn broeder zal uitgaan. Mijn zusje heeft

gezongen. Mijne nichten zullen terugkomen. Ezels zijn lastdieren. De wol is gesponnen. De tafels zijn gedekt. De dief wordt gevreesd. De bedrieger wordt veracht. De huizen worden gesloopt. Die man was vermogend. Het koren wordt gezaaid. De molen heeft gemalen. Die wagen zal aankomen. De klokken zullen luiden.

Deze zinnen moet gij aldus rangschikken:

De koets in een rijtuig.	Is de koets een rijtuig?	Is de koets geen rijtuig?
De kinders zul- len schrijven.	Zullen de kin- ders schrijven?	Zullen de kin- ders niet schrij- ven?

Gezegden, die eene mogelijkheid en noodzakelijkheid aanduiden.

De mogelijkheid om iets te doen of te verrigten wordt voorgesteld door de werkwoorden *mogen* en *kunnen*, b. v. de kinderen mogen spelen, de kinderen kunnen lezen.

De noodzakelijkheid om iets te doen, duidt men aan door de werkwoorden *moeten* en *willen*, zoo als: de kinderen moeten gehoorzaam zijn, de knapen willen niet luisteren.

In deze oefeningen moet gij de onderwerpen invullen, waarvan de gezegden eene mogelijkheid aanduiden.

..... kunnen branden. — kan vleijen. —
 kunnen zwemmen. — kan schrijven. —
 mogen wandelen. — kunnen verwelken.
 — mag spelen. — mogen uitrijden. —

..... kan zinken. — mogen werken. — mag rusten. — kunnen hooren. — kunnen brieschen. — mag slapen. — kunnen schaven. — kunnen nestelen. — kan zeilen. — kan piepen. — kan ontsnappen. — kan kruipen. — mogen blijven. — kan verbleeken. — kunnen omvervallen. — kunnen drinken. — kan bidden. — mag hopen. — kunnen ploegen. — kan bevriezen. — kan ontdooijen. — mogen dansen. — kan spinnen. — mogen vischen. — mag spreken.

In de volgende voorbeelden moet gij onderwerpen zoeken bij gezegden, die eene noodzakelijkheid aanduiden.

..... moeten vallen. — moet branden. — willen vertrekken. — moeten gehoorzamen. — moet vloeijen. — willen zingen. — moeten sterven. — moeten afvallen. — wil luisteren. — willen vertellen. — wil betalen. — moet spelen. — moeten wieden. — wil wasschen. — wil graven. — moet scherp zijn. — moet snijden. — moeten rotten. — wil sparen. — moeten wederkomen. — wil drukken. — moet zich bewegen. — wil te huis blijven. — moet vlijtig zijn. — willen stelen. — moet afvaren. — moet springen. — moet overloopen. — willen betalen. — moeten nazien. — wil jagen. — wil helpen.

Schrijft twaalf zinnen wat de ambachtslieden *moeten* doen, en onderschraapt de gezegden.

Vormt even zooveel zinnen, waarin iets gezegd wordt van verschillende dieren, en waarbij dit gezegde als onmogelijk en dus ontkennend wordt uitgedrukt, b. v. de honden kunnen niet vliegen.

Schrijft tien gezegden van kinderen, waarbij de mogelijkheid ontkennend is voorgesteld, b. v. de kinderen mogen niet vloeken.

Schrijft van de kinderen zooveel gezegden als gij bedenken kunt, en wel zoo, dat die gezegden eene noodzakelijkheid uitdrukken, b. v. de kinderen moeten lezen.

Voorbeelden ter ontleding.

De bloem	onderwerp.
is fraai	gezegde.
De appels	onderwerp.
zijn rijp	gezegde.
De tuinman	onderwerp.
snoeit	gezegde.
De heer	onderwerp.
heeft gewandeld	gezegde.
Het vuur	onderwerp.
zal branden	gezegde.
Valſch is	gezegde.
de kat	onderwerp.
De boter	onderwerp.
is niet week	gezegde.

Die knaap	onderwerp.
moet leeren	bevestigend gezegde.
Die luiaard	onderwerp.
wil niet werken	ontkennend gezegde.
Kinderen	onderwerp.
moeten gehoorzaam zijn.	bevestigend gezegde.
Hij	onderwerp.
mag niet liegen.	ontkennend gezegde.
De musch	onderwerp.
is geen zangvogel	ontkennend gezegde.
Mijn vriend	onderwerp.
zal nimmer tevreden zijn.	ontkennend gezegde.
Mijn broeder	onderwerp.
zal geenszins aankomen	ontkennend gezegde.

Voorbeelden ter oefening.

Het blad is groen. De deuren zijn open. De hond is geen knaagdier. De koeijen zijn zoogdieren. De schoolborden zijn niet rond. Zij zal niet komen. Mijn broeder heeft geschreven. Gij zijt niet oplettend. Hij wordt nooit boos. Mijne ouders zijn niet te luis. De turf is eene delfstof. Steenen zijn geen metalen. Is de kurk zwaar? Deze boomen hebben niet gebloeid. Mijn vriend is geenszins tevreden. De ziel is onsterfelijk. Mijn zusje is onoplettend. De kinderen moeten niet liegen. Mijne zusters willen niet uitgaan. De dieren kunnen niet spreken. De appels zijn niet rijp. De erwten zijn geen boomvruchten. De aard-

appels zijn een knolgewas. Mijn vriend zal nimmer terugkeeren. Mijn vader is mijn vriend. Is het paard op stal? Zal uwe zuster terugkomen? Het water heeft niet gekookt. De koningen zijn geen werklieden. Mijn rok is niet te naauw. De visschen kunnen niet vliegen. De honden zijn geen knaagdieren. De stormen hebben uitgewoed. Is het vleesch gebraden? Zijn de kinderen teruggekomen? Is de school begonnen? Zijn die kinderen niet vrolijk? Is de rijkdom verkieselijk? Wordt het boompje niet groot? *)

De bepaling van het onderwerp.

In de voorbeelden: een *zoet* kind is tevreden, een *braaf* kind wordt geprezen, een *stout* kind wordt veracht, zijn *zoet*, *braaf* en *stout* bijvoegelijke naamwoorden, die dienen om het onderwerp *kind* nader te bepalen of er iets aan toe te kennen.

Plaatst in de volgende zinnen, even als vroeger, bijvoegelijke bepalingen voor de onderwerpen, b. v. de (heldere) zon schijnt.

De knaap leert. — De hond is waakzaam. — Een huis is te koop. — De dag is voorbij. — Een schrift wordt afgekeurd. — Het paard trekt. — De steen ligt op den grond. — De vader is niet te huis. — Het blad valt af. — Het vleesch is

*) Deze opgaven kan men nog met eene menigte vermeerderen. Eerst ontleden de kinderen zonder bij de gezegden te voegen of zij bevestigend of ontkennend zijn.

taai. — Een mensch kan niet zien. — De man is niet gelukkig. — Het schip is nog niet aan. — De jongen is nog niet opgestaan. — De nacht is nog niet voorbij. — De bladeren zijn geel. — Het lam springt. — Het zwijn wroet. — Het mes wil niet snijden. — Een mensch ademt. — Een man kan niet hooren. — De boom valt om. — Een man moet drinken. — De meid kan niet werken. — Een dag is niet aangenaam. — De put staat vol water. — Het riet kreukt ligt. — De storm heeft uitgewoed. — Het koren wordt gemaaid. — De menschen worden ongelukkig. — De kinderen worden gestraft. — Het linnen is wit.

Bedenkt nu zelve eens tien zinnen, waarin de bijvoegelijke bepaling van het onderwerp ook door een bijvoegelijk naamwoord is aangeduid.

Thans moet gij eens eenige zinnen schrijven, waarbij zekere woorden, die men voornaamwoorden noemt, als bijvoegelijke bepalingen van de onderwerpen gebezigd worden, en wel de volgende: mijn of mijne, ons of onze, uw of uwe, zijn of zijne, haar of hare, hun of hunne, deze of die, dit of dat, zulke en gene. B. v. *mijn vader is niet te huis, ons huis is oud, deze menschen willen wandelen, gene kinderen moeten te huis blijven.*

Schrijft verder zinnen, waarin de bepaling van het onderwerp is uitgedrukt door een zelfstandig naamwoord, zoodat het dan eene zelfstandige bepaling is, zoo als: *neef Jan is te huis, oom Klaas wil vertrekken, koning Willem is geen werkman.*

In de volgende zinnen moet gij de zelfstandige be-

palingen, die hier niet vóór, maar achter de onderwerpen staan, eens invullen, b. v. de stam des (booms) is dik. Het slot van de is gebroken. De web eener is fijn. De vederen der zijn fraai. De zaag des is een werktuig. De bladeren verwelken in den herfst. De stralen koesteren het aardrijk. De lessen moeten opgevolgd worden. De schrijfboeken met mooie behagen mij. Het water uit is frisch. De bloemen uit onzen zijn fraai. De daken staan schuin. Het water uit is soms troebel. Een tuin achter is aangenaam. De vriend van mijnen vertrok gisteren. De klaauw van is scherp. Het oor van is lang. De pennen worden tot schrijven gebruikt. De knecht des gaat naar de markt *).

Voorbeelden ter ontleding.

Het vlijtige kind { onderwerp, waarin vlijtige bepaling van kind.

wordt geprezen... bevestigend gezegde.

Neef Pieter { onderwerp, waarin Neef bepaling van Pieter.

is niet te huis... ontkennend gezegde.

De zwengel der pomp { onderwerp, waarin der pomp bepaling van zwengel.

*) Men kan ook beproeven den leerlingen zelven zinnen te laten zamenstellen met zelfstandige bepalingen van het onderwerp, doch over 't geheel gaat dit nog al met bezwaren vergezeld; zoodat de onderwijzer hier handele naar omstandigheden.

is gebroken . . .

bevestigend gezegde.

Het water uit de rivier

onderwerp, waarin uit de rivier bepaling van het water.

is helder

bevestigend gezegde.

De dikke tak des booms

onderwerp, waarin dikke bijvoegelijke bepaling en des booms zelfstandige bepaling van tak.

zal breken.

bevestigend gezegde.

Voorbeelden ter oefening.

De barre winter is op handen. Mijn vriend is nog niet vertrokken. Deze doos is nog niet geopend. Het heldere zonlicht is verkwikkend. Onze ouders zijn op reis. De liefelijke lente is voorbij. Oom Jan komt dikwerf. Koning Willem regeert. Schipper Hendrik vertrekt. Vader Jakob leeft niet meer. Het fraaije huis is niet te koop. Het leven des menschen is kort. De sleutel der deur is verroest. De jongen uit de buurt is mijn speelkameraad. Het rad van den wagen draait snel. De oude vriend mijns vaders is geenszins rijk. De vruchten des velds zijn nog niet rijp. De tuin achter het huis is niet fraai. Het blad uit dat schrift is morsig. De bladeren der boomen zijn nog niet verwelkt. Het gras in den tuin ziet nog groen. De weerhaan op den toren is verroest *).

*) Men kan deze voorbeelden met nog andere vermeerderen, en bij de ontleding der oefeningen tevens de bijvoegelijke en zelfstandige bepaling van het onderwerp doen aanwijzen.

De bepaling van het zegwoord.

Even als het onderwerp, kan ook het werk- of zegwoord nader bepaald worden, b. v. de vogels zingen *fraai*, de zon schijnt *helder*; *fraai* en *helder* zijn hier bepalingen van de zegwoorden *zingt* en *schijnt*.

Deze beide bepalingen zijn bepalingen van de wijze *hoe* iets geschiedt, zoo als wij dit vroeger reeds door voorbeelden hebben opgehelderd.

Thans moet gij achter de volgende onderwerpen het zegwoord plaatsen met eene daarbij gevoegde bepaling van de wijze *hoe*.

De molen De wind De lamp
 Die vogel Mijn goudvink Die kinderen
 Die wandelaar Mijne zuster
 Mijn kleermaker De visschen
 met een De tuinman De timmerman
 Het schip Het paard De slak
 Mijn vriend Onze hond
 De kaars De ladder Het lam
 De roos Het bier De azijn
 De verwer De schel De voerman
 De klok Het water

In de volgende voorbeelden komen bepalingen van het zegwoord voor, die de oorzaak aanduiden, *waar-door* iets ontstaat, zoo als: dit arme kind heeft *van koude*. De onderwerpen, die bij de gezegden behoren, moet gij zelve plaatsen.

..... draait door den wind. smelt door de warmte. stort in door een' rukwind. viel door onvoorzigtigheid. verschroeit door de

droogte. wordt vochtig door den regen.
 bederft door de hitte. siddert van angst.
 wordt vernield door den hagel. brandde af door
 het onweder. stijgen door hunne ligtheid om-
 hoog. wordt gekend aan zijne vederen.
 zinkt door zijne zwaarte. is bleek van schrik.
 viel door vermoeidheid in slaap. kan door
 de windstilte niet zeilen. wordt uit moedwil
 mishandeld. buigen door hunne zwaarte.
 slaan uit door de vochtigheid. komt om van ge-
 brek. zondigt uit onwetendheid. ver-
 stikt door het onkruid.

Tot verdere herhaling van het reeds geleerde moet
 gij eens twaalf zinnen schrijven met bepalingen van
 het werk- of zegwoord, die een' tijd aanduiden, zoo
 dat men vragen kan *wanneer* iets geschiedt, b. v. de
 zon schijnt *des daags*.

Schrijft even zooveel bepalingen, die eene plaats
 aanduiden, waar iemand of iets is of waar iets geschiedt.

v.: De landman werpt het koren *in den grond*.

Er zijn ook bepalingen, waarbij men kan vragen
wien of *wat*? b. v. de heer roept *den knecht*, de jongen
 schrijft *een schrift*; *den knecht* en *een schrift* zijn hier
 zelfstandige bepalingen van de zegwoorden *roept* en
schrijft.

Maakt van de volgende woorden zinnen met bepa-
 lingen van het werk- of zegwoord op de vraag *wien*
 of *wat*? Boer het land beploegen. Hond haas vangen.
 De bakker brood bakken. De vlijtige jongen les lee-
 ren. Het gehoorzame meisje meester beminnen. Kat
 muis vangen. De getrouwe hond huis bewaken. De

smid ijzer smeden. De boer graan dorschen. De meid linnengoed wasschen. De geneesheer den zieke bezoeken. De tuinman appelen plukken. De boom vrucht dragen. De kip korrels pikken. De schilder landschap schilderen. De tamme hen eijeren leggen. Het moedige paard last trekken. De meid vloer dweilen. De jager haas schieten.

Schrijft dezelfde zinnen en wel de onderwerpen en gezegden in het meervoud, b. v. De boeren beploegen het land.

Plaatst in de volgende onvolkomen zinnen zelfstandige bepalingen achter de zegwoorden.

Het paard draagt Het water overstroomt
 De regen bevochtigt De vader prijst
 De sneeuw bedekt Het nuttige schaap geeft
 De smid vervaardigt De paarden eten
 De timmerman maakt De molenaar maalt
 Het meisje breidt De snoek verslindt
 De nachtegaal zingt De boeren verkoopen
 De kinderen leeren De zon verwarmt
 De hagel verplettert De heer roept
 De maan verheldert De laiaard verzuimt
 De klok wijst Het meisje schrijft
 De vogels bouwen De meester onderwijst
 De visschen bewonen De lente vervangt
 De schipper bevaart De dauw bedekt
 De warmte smelt De koeijen eten
 De rupsen vernielen De kooplieden verkoopen ...
 De armen ontvangen Het daglicht verdrijft
 De tuinman rooit De bedelaars dragen
 Het veulen vergezelt De nuttige koe geeft

Voegt zegwoorden en zelfstandige bepalingen van het zegwoord bij de volgende onderwerpen: timmerman, metselaar, smid, bakker, landman, wagemaker, dorscher, schoonmaakster, houtzager, tinnegieter, vischer, kruijer, kleermaker, wever, slager, groenvrouw, kuiper, looijer, koperslager.

Schrijft dezelfde zinnen met meervoudige onderwerpen.

Thans moeten wij bepalingen bij de werk- of zegwoorden voegen, die antwoorden op de vraag: *aan wien?* of *voor wien?* b. v. dat kind denkt *aan zijnen vader*, de regen is noodzakelijk *voor het gewas*.

Plaatst in de volgende onvolledige zinnen, dergelijke bepalingen: de rups is schadelijk De hond is getrouw De spijs is welkom Het geschenk is bestemd Al onze gedachten zijn bekend. Suiker is nadeelig De vrome menschen denken Wij hebben geschreven. De soldaat vecht De bakker bakt Het schaap is nuttig De nachtvorst is nadeelig De beweging is dienstig De zoete slaap is verkwikkend Die tijding is aangenaam De mest is nuttig Wij hebben gebeden. Die man is werkzaam De haas ontsnapt De zoon is gelijk. De man is ontloopen. De geneesmiddelen zijn heilzaam

In deze twee voorbeelden plaatsen wij twee bepalingen bij het werk- of zegwoord, b. v. de jongen schrijft *aan zijnen makker* eenen brief, de koude *verandert* het water in ijs.

In de volgende opgaven moet gij eene dier bepalingen ter behoorlijker plaats invullen.

De herder ontnemt de wol. Wij vertellen aan onzen vriend De meester gaf een geschenk. De bakker bakt voor den winkelier. Wij hebben aan onzen vriend verhaald. Wij ontnamen dien knaap De moeder koopt een nieuw kleed. De knecht brengt zijnen heer De baas onthoudt het loon. De warmte verandert de sneeuw De looijer bereidt de huiden De tuinman plant in den tuin. Wij gaven eene aalmoes. De koeijen drinken water De onderwijzer leert het schrijven. De tuinman gebruikt tot graven. De sleper spant voor de slede. Men gebruikt de ossen De mensch gebruikt spijs. Wij gebruiken tot schrijven. De molenaar maalt het koren De leerjongen brengt aan den baas. De handwijzer wijst den weg. De metselaar bezigt tot metselen. De menschen bereiden het vlas De zager zaagt den boom

Ook de bepaling van het zegwoord kan door een ander woord nader bepaald worden, b. v. De jongen schrijft een *fraai* schrift; wij drinken thee *met suiker*; hier zijn *fraai* en *met suiker* bepalingen van de woorden *schrift* en *thee*.

In de volgende zinnen moet gij de weggelaten bepalingen eens invullen: de roos verspreidt geur. De vader geeft den zoon lessen. Wij beminnen het gezang De tuinman plukt appelen van

den boom. Wij zien de kinderen spelen. God geeft aan allen brood. Die man deed eene groote reis De boer gaat bij den opgang naar het land. Wij twijfelen aan de waarheid Wij drinken niet gaarne koffy Wij staan 's morgens op met het kriecken Ik zie den haan draaijen. Ik bewonder het mooie kleed ... Ik speel met den zoon De snoek leeft in water. Hij verkocht de kroonen Ik hoor den hond blaffen. Ik kan de twaalf maanden opnoemen. Wij breken den sleutel Zij verkochten de stoelen Ik schrijf aan mijnen neef een' brief. Het meisje luistert naar de vermaning De meester straft leerlingen. Zij schrijven met pennen. Ik zie het dak instorten. Wij hooren in de verte het geluid Wij bewonderen het geduld

Uitgebreide enkelvoudige zin.

Den enkelvoudigen zin: *de jongen leert* kan ik door bepalingen van elk deel uit den zin verder uitbreiden, en men bekomt dan een' uitgebreiden enkelvoudigen zin, nl. *de vrolijke jongen leert dagelijks zijne moeilijke lessen.*

Voegt aldus in de volgende voorbeelden bij elk deel van den zin eene bepaling:

De hond blaft Het kind uit schrijft een' brief. De zoon des brengt aan den oom uit tijing. De boer melkt zijne koeijen. De boer beploegt den akker. De bij verzamelt

den honig. Het huis van is door den schilder geleverd. De gans legt een ei. De takken breken door de hoeveelheid der De landman oogst de opbrengst der Mijne tante gaat met haren zoon eene wandeling doen buiten de poorten De kruijer kruit met zijnen kruiwagen de steenen tegen hoogte op. De bladeren boomen krijgen eene kleur. De stormen rigtten eene verwoesting aan. De regen verkwikt het aardrijk. De meester schrijft op het bord.

Omgekeerde zin.

Wanneer in een' zin het onderwerp voorop treedt, zoo als: *de menschen* gaan des zondags naar de kerk, heeft men eene regte woordschikking. Men kan deze in eene omgekeerde veranderen, door de andere deelen van den zin vooraan te plaatsen, b. v. *des zondags* gaan de menschen naar de kerk of *naar de kerk* gaan de menschen des zondags.

De volgende regte zinnen of woordschikkingen moet gij in omgekeerde veranderen:

Mijn vriend zal morgen de stad verlaten. De koeijen grazen des zomers in de malsche weide. Het water bevriest in den winter door de koude. De menschen verkorten hun leven door onmatigheid. De kinderen van onzen buurman ontvingen gisteren van hunnen onderwijzer een fraai geschenk. Wij verheugen ons

na den barren winter over de terugkomst van de lente. Mijn vriend schreef gisteren aan zijn' neef in de stad een' grooten brief. De leerling heeft zijne taak in de school netjes afgewerkt. De vrouw van onzen buurman is heden aan de tering overleden. Het ligchaam keert bij den dood tot stof terug. Wij moeten onze vrienden in den nood getrouw bijstaan. Wij kunnen zonder vlijt in de school geen groote vorderingen maken. De onderwijzer vermaant de leerlingen met ernst tot het aanleeren van nuttige kundigheden. De wijzer eener klok wijst ons de uren van den dag aan. De bekommerde vader ontbiedt voor zijnen zieken zoon den dokter aan huis. De groenvrouw komt 's morgens getrouw met hare groenten aan onze deur.

Voorbeelden ter ontleding.

De vlijtige kinderen	{	onderwerp, waarin vlijtige be- paling van kinderen.
gaan		zegwoord.
gaarne		bepaling van gaan.
naar de school.		bepaling van gaan.
Het paard		onderwerp.
bewijst		zegwoord.
aan den mensch.		bepaling van bewijst.
grootte diensten.	{	bepaling van bewijst, waarin grootte bijvoegelijke bepaling van diensten.
Het rivierwater		onderwerp.
overstroomt		zegwoord.
soms		bepaling van overstroomt.

de nabijgelegen akkers.	{	bepaling van overstroomt, waarin nabijgelegen bij- voegelijke bepaling van akkers.
Mijn neef uit de stad	{	onderwerp, waarin mijn bij- voegelijke en uit de stad zelf- standige bepaling van neef.
bragt		zegwoord.
heden.		bepaling van bragt.
een bezoek		bepaling " " "
aan zijnen vriend op het land.	{	bepaling van bragt, en daarin zijnen bijvoegelijke bepaling van vriend op het land, en op het land zelfstandige be- paling van vriend.
Aan mijnen vriend in het dorp	{	bepaling van heb geschreven, en daarin mijnen bijvoegelijke be- paling van vriend in het dorp, en in het dorp zelfstandige be- paling van vriend.
heb geschreven		zegwoord.
ik		onderwerp.
een' grooten brief.	{	bepaling van heb geschreven, en daarin grooten bijvoegelijke be- paling van brief.
Mijn vriend Pieter	{	onderwerp, daarin vriend zelf- standige bepaling van Pieter en mijn bijvoegelijke bepaling van vriend Pieter.

zal doen	zegwoord.
morgen	bepaling van zal doen.
eene reis te voet	} bepaling van zal doen , en daarin te voet zelfstandige bepaling van reis.

Voorbeelden ter oefening.

Het nuttige schaap schenkt den mensch zijne wol. De haan van den toren wijst naar het noorden. De waakzame hond past des nachts op de dieven. De meester schrijft in de school met het witte krijt op het zwarte bord. De bladeren der boomen verwelken in den herfst. De fraaije rozen in onzen tuin verspreiden een' lekkeren geur. Uit de aarde graven de menschen verschillende metalen. Strēnge winters veroorzaaken soms groot gebrek in het land. De rijke koopman verkoopt aan den winkelier in het dorp zijne dure waren. Door aanhoudende vlijt zullen de leerlingen groote vorderingen maken. Wij drinken gaarne thee zonder suiker. In den herfst verhuizen sommige vogels naar warmer landen. Vele vogels maken hunne kunstige nestjes in de boomen. De vruchten uit warme landen bevatten meestal veel sap. De storm uit het noordwesten heeft aan het gewas eene groote schade toegebracht. De kundige landman bevrijdt zijnen akker van onkruid. Bij den dood is de vorst aan den bedelaar gelijk. De liefderijke Vader in den hemel zorgt voor het welzijn van al zijne kinderen.

Uitgaven van S. E. VAN NOOTEN, te *Schoonhoven*.

L. van Langeraad. Practische Vormleer. Verzameling van vragen, opgaven en oefeningen, ter herhaling, uitbreiding en toepassing van het reeds geleerde. 35 Cents.

In de hoogste klasse eener goede Volksschool zal het met vrucht gebruikt kunnen worden; maar bovenal bevelen wij het Heeren hulponderwijzers en kweekelingen aan, die hier een goeden proefsteen vinden voor hunne kennis van de Vormleer, en veel, dat slechts in verschillende werkjes wordt aangetroffen. Waar zulk een rijke inhoud met degelijkheid en oorspronkelijkheid gepaard gaan, durven wij het uitstekende boekje dringend aanbevelen.

Weekbl. voor het Onderw. 2e Jaarg. N°. 23.

H. Hemkes, Kz. Opgaven, Oefeningen en Voorstellen, betreffelijk het onderwijs in de Vormleer. Een schoolboekje. 48 Bladz. 20 Cents.

Dit werkje werd door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen aanbevolen.

W. Bouwmeester. Allereerste gronden tot het aanleeren van Muzijk en Zangkunde, voor de jeugdige beoefenaren dier schoone kunst, en bijzonder zamengesteld voor Onderwijzers en Kweekelingen. Met 2 uitslaande platen. 35 Cents.

J. Schmal. Lezen en Schrijven leeren te gelijk. Proeve eener methode. 76 Bladz. 40 Cents.

A. M. Kolléwijn. Aanleiding tot de beoefening der nieuwere Letterkunde. Tweede, vermeerderde druk. 90 Cents.

Deze werkjes zijn bij alle Boekh. te ontbieden.

